

Budgetunderlag

För åren 2023 till 2025

2022-03-01Handläggare:
Anders Clarhäll

Dnr: 2022-00048

Formas budgetunderlag för åren 2023 till 2025

I enlighet med *förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag* lämnar Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, budgetunderlag för räkenskapsåren 2023 till 2025.

Budgetunderlaget för åren 2023, 2024 och 2025 omfattar anslag enligt Formas regleringsbrev, inom utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård* respektive utgiftsområde 23 *Areella näringar, landsbygd och livsmedel*. Inom utgiftsområde 24 *Näringsliv* disponerar Formas anslagsposten 1:2 ap.3. i Vinnovas regleringsbrev. Detta för deltagande i samarbetet inom EU-samordningsfunktionen, EU-Sam och Internationella samordningsfunktionen, Int-Sam.

Budgetunderlaget bygger på de förutsättningar som har preciserats i forsknings- och innovationspropositionen 2020 (Prop. 2020/21:60), budgetpropositionen för 2022 (Prop. 2021/22:1) samt myndighetens regleringsbrev för år 2022.

Formas hemställer i detta budgetunderlag om att:

- Formas förvaltningsanslag inom utgiftsområde 20, Allmän miljö- och naturvård 2:1, anvisas 151 475 tkr för år 2023, 162 737 tkr för år 2024 och 163 332 tkr för år 2025.
 - Anslaget avser anslag för Formas med 134 844 tkr 2023, 144 028 tkr 2024 och 146 409 tkr 2025 respektive anslag för
 - Klimatpolitiska rådet med 16 631 tkr 2023, 18 709 tkr 2024 och 16 923 tkr 2025.
- Formas forskningsanslag inom utgiftsområde 20, Allmän miljö- och naturvård 2:2, anvisas 1 159 908 tkr för år 2023, 1 189 908 tkr för år 2024 och 1 219 908 tkr för år 2025.
- Formas forskningsanslag inom utgiftsområde 23, Areella näringar, landsbygd och livsmedel 1:24 anvisas 778 664 tkr 2023, 788 664 tkr för 2024 och 798 664 tkr för år 2025.

- Inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel anslag1:25, anvisa 1 177 tkr för 2023, 1 177 tkr för 2024 samt 1 177 tkr för 2025 för bidrag till Skogs- och lantbruksakademien.
- För EU-Sam och Int-Sam inom utgiftsområde 24, Näringsliv 1:2 ap.3 anvisa 40 000 tkr för 2023, 45 000 tkr för år 2024 och 55 000 tkr för år 2025.
- Formas medges ramar för bemyndigande inom utgiftsområde 20 motsvarande 2 200 000 tkr för 2023–2029, inom utgiftsområde 23 motsvarande 1 600 000 tkr för 2023–2029 inom utgiftsområde 24 motsvarande 67 000 tkr för 2023–2029. Ramarna föreslås vara indikativa.
- Formas får disponera en låneram om totalt 8 500 tkr för år 2023, 10 500 tkr för år 2024 och 11 500 tkr för år 2025 i Riksgälden för investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål.
- Formas får disponera en kredit för förvaltningsändamål på 8 000 tkr för år 2023, 10 000 tkr för år 2024 och 10 000 tkr för år 2025 på räntekontot i Riksgälden.
- Formas medges en anslagskredit på ramanslaget för förvaltning om 3% av ramanslagets storlek. Detta avser båda anslagsposterna. Vidare hemställer Formas att myndigheten medges anslagskredit om 3% på myndighetens forskningsanslag inom utgiftsområde 20 och på forskningsanslag inom utgiftsområde 23.

Klimatpolitiska rådet hemställer i detta budgetunderlag om att:

- Klimatpolitiska rådet inom utgiftsområde 20, anslag 2:1 ap.2, förvaltningsanslag anvisas 16 631 tkr för år 2023, 18 709 tkr för år 2024 och 16 923 tkr för år 2025.

Formas hemställer vidare om:

- att en översyn av Formas regleringsbrev med fokus på villkoren inom UO 23 genomförs,
- att den hemställan om undantag från vissa bestämmelser i förvaltningslagen som Formas tillsammans med övriga finansiärer lämnat, får en lösning,
- att en översyn av Formas instruktion genomförs.

Innehållsförteckning

1 Formas budgetunderlag för åren 2023 till 2025	4
1.1 Finansieringsöversikt	4
2 Inledning	5
3 Forskning och innovation.....	5
3.1 Giffri miljö	5
3.2 Datamängder och digital teknik – en möjlighet att accelerera en grön omställning.....	7
3.3 Kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande	8
3.4 En satsning på god markhälsa och hållbar markanvändning	10
3.5 EU-Sam och Int-Sam	12
4 Systematiska forskningssammanställningar	13
5 Formas förvaltningsanslag.....	14
5.1 Formas digitaliseringsutveckling	15
5.2 Sammanfattning av äskandena på myndighetens förvaltningsanslag.....	16
6 Klimatpolitiska rådet	17
6.1 Kommunikation	17
6.2 Internationellt samarbete.....	18
6.3 Egna analyser	19
6.4 Panorama	20
7 Bemyndiganden	21
8 Anslagskredit	24
9 Räntekontokredit.....	24
10 Investeringar.....	25
11 Översyn av regleringsbrev	27
12 Hemställan om undantag från förvaltningslagen	28
13 Översyn av Formas instruktion.....	28

1 Formas budgetunderlag för åren 2023 till 2025

1.1 Finansieringsöversikt

Tabell 1. Förslag till finansiering 2023–2025 i 2022 års prisnivå

(tkr)	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräkn. 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025
Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård					
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande					
ap.1 Förvaltningskostnader (ram)	91 045	120 487	134 844	144 028	146 409
ap.2 Forskningsrådet - till Klimatpolitiska rådet (ram)	12 524	11 667	16 631	18 709	16 923
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	103 569	132 154	151 475	162 737	163 332
Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård					
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning					
ap.1 Forskning (ram)	1 067 183	1 104 394	1 159 908	1 189 908	1 219 908
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel					
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning					
ap.1 Forskningsstöd (ram)	676 110	713 664	778 664	788 664	798 664
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien					
ap.1 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177
Utgiftsområde 24 Näringsliv					
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling (Ramanslag)					
ap.3 Verket för innovationssystem: F - del till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (ram)	42 300	34 850	40 000	45 000	55 000

2 Inledning

Formas är i en fas av utveckling av verksamheten för att möta krav och förutsättningar i omvärlden. Arbetet med att främja deltagande från fler målgrupper fortsätter och ett viktigt verktyg för detta är fortsatt digital utveckling. Med digitalisering som verktyg kan vi blir mer tillgängliga med plattformar som främjar samskapande och samproduktion mellan olika aktörer inom akademi, näringsliv, civilsamhälle och offentlig sektor. Samtidigt har vi möjlighet att effektivisera och höja kvaliteten i våra processer.

Formas planer för digitalisering handlar dock inte bara om våra interna processer och IT-utveckling. Vi ser också ett starkt behov av samordning av datavärdskap och digital teknik med andra aktörer som verkar för grön omställning. Här har Formas en möjlighet att initiera en nod för kunskap och samordning, vilket är ett av de förslag som presenteras i detta budgetunderlag. Andra förslag handlar om att intensifiera arbetet för giftfri miljö och påbörja arbetet med en långsiktig nationell satsning, samt att skapa en kunskapsnod för hållbart samhällsbyggande. Formas arbete med systematiska forskningssammansättningar är också något vi skulle vilja utöka, vilket dock förutsätter en förstärkning av Formas resurstilldelning.

3 Forskning och innovation

Nedan redovisas de behov av satsningar som Formas ser inom forsknings- och innovationsområdet. I den mån de föreslagna satsningarna medför behov av förstärkning av förvaltningsanslaget anges detta i anslutning till förslagen för att sedan återkomma under avsnitt 5 där förvaltningsanslaget redovisas.

3.1 Giftfri miljö

I spåren av klimat- och miljöförändringar står Sverige och världen inför stora samhällsomvandlingar. Isar som smälter, och extremväder i spåren av klimatförändringar, utgör risker för att nya, och gamla, miljöföroreningar sprids på sätt vi idag inte känner till. Vi ser en förändrad produktionsbild, en teknikutveckling, förändringar i vad vi äter, hur vi bor och bygger, en ökad cirkulär ekonomi och substitution av farliga ämnen. Flera av de tekniska lösningarna för minskade klimatutsläpp innebär till exempel ett ökat behov av kemikalier. Dessutom ersätts plaster och reglerade kemikalier ofta med nya mer okända material och kemikalier. Vi kan förvänta oss nya ämnen och kemikalier i omlopp samtidigt som befintliga och historiska problem kvarstår att åtgärda. Vi kommer behöva hantera förändrade exponerings- och spridningsmönster och nya utmaningar med riskbedömning, men också vad gäller ansvarsfördelning, tillståndprocesser och beteendeförändringar. Synergier och målkonflikter mellan miljömålet för giftfri miljö och andra miljömål samt de globala hållbarhetsmålen, behöver också hanteras.

Strävan efter en giftfri miljö är en prioriterad samhällsutmaning, såväl i Sverige, som i Europa Unionen, EU, och resten av världen. Under de senaste åren har frågan uppmärksammats inom EU i flera policydokument och strategier såsom Den gröna given, EU:s kemikaliestrategi och EU:s handlingsplan för cirkulär ekonomi. Detta samtidigt som det svenska målet om en giftfri miljö till 2020 inte har uppnåtts. Idag finns också en ökad diskussion på den globala arenan kring kemikalieanvändning samt initiativ till ökat agerande. Flera forskare menar att ytterligare en planetär gräns, gällande miljöföroreningar och plast, har överskridits. Samtidigt har ett behov av en global vetenskapspanel för hantering av kemikalier lyfts av en mängd internationella forskare. Den systematiska forskningssammanställningen som Rådet för evidensbaserad miljöanalys fastställde i februari 2022 om hur vattenlevande organismer påverkas av konventionellt renat avloppsvatten visar också tydligt på behov av fortsatt forskning vad gäller oönskade substanser, inklusive läkemedelsrester, i avloppsvatten.

Under 2021 avslutade Formas en översyn av forskning- och innovationsbehov på området giftfri miljö. Vi ser att det framförallt finns tre områden som behöver stärkas:

1. Forskning om välkända områden som kombinationseffekter och metodutveckling, nya frågor som digitala tekniker för riskbedömning, målkonflikter och klimatförändringars effekter.
2. Insatser för att forskningsresultat och innovativa lösningar tillgängliggörs, sprids och implementeras i praktiken.
3. Samverkan mellan forskare, myndigheter, näringsliv och andra aktörer för att öka kunskapsutbyte och förutsättningarna för att uppnå målet om en giftfri miljö.

För att möta framtidens behov ser vi ett stort behov av en långsiktig nationell satsning på forskning och innovation för en giftfri miljö. Vi avser att återkomma med ett fördjupat förslag om en sådan satsning inför nästa forsknings- och innovationsproposition. Den gröna omställningen påverkar dock miljön och förekomsten av miljöföroreningar redan nu och behovet av ny kunskap och utökad samverkan är mer brådskande. Vi ser ett tydligt behov av att satsningar påbörjas redan nu gällande miljöföroreningar i ett föränderligt klimat samt om riskbedömning för en hållbar ny industrialisering. Exempel på andra brådskande frågor är utveckling av riskbedömningsmetoder – utifrån dagens förutsättningar med kombinationseffekter och ett ständigt inflöde av nya ämnen, men också nya möjligheter i och med digitaliseringen. Vi ser också behov av mer forskning om cirkulär ekonomi och giftfritt i symbios, likväl som mer forskning om samhällets prioriteringar av åtgärder och samhällsekonomiska effekter. Formas kommer att påbörja planering för att möta dessa behov redan under 2022.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av forskningsanslaget inom UO 20 med 30 000 tkr för 2023, 60 000 tkr för 2024 och 90 000 tkr för 2025 för förstärkta satsningar på forskning om giftfri miljö.

3.2 Datamängder och digital teknik – en möjlighet att accelerera en grön omställning

Vi står inför globala samhällsutmaningar av komplex karaktär som kräver förändringar av både beteenden, tekniska lösningar och regleringar. Befintliga och nya datamängder, och utvecklingen av hur data används, har stor potential i att öka förståelsen för komplexa utmaningar, vägleda beslutsfattande, beteenden och skapa förutsättningar för ny teknik som minskar resursanvändning och bidrar till ökad hållbarhet. Här finns potential för att skapa effekter inom exempelvis cirkulär ekonomi, biologisk mångfald och utsläppsminskningar av växthusgaser. Det finns också stor potential att stärka konkurrenskraften i exempelvis samhällsbyggnadssektorn, livsmedelssektorn och skogsbruket. Samtidigt behöver utvecklingen ske ansvarsfullt och frågor kring integritet, etik och teknikens egen miljö- och klimatbelastning hanteras.

Sverige är starkt i kunskapsutvecklingen av klimat och hållbarhetsfrågor. Vi är generellt starka på grön teknik och satsar brett och långsiktigt på digitalisering och utvecklar nya starka miljöer bland annat inom artificiell intelligens (AI). I detta utgör regeringens datastrategi en viktig del och flera initiativ för att ta fram nya datamängder och öka tillgänglighet och kvalitet pågår. Det finns stora möjligheter att stimulera till nya forskningsfält och skapa möjligheter för innovation som ger ökad förmåga att möta samhällsutmaningar med en ny verktygslåda.

Fokus i Sverige och internationellt ligger idag dock på utveckling av digitala tekniker, inklusive AI, med framför allt industriella och medicinska tillämpningar. I Sverige har det gjorts stora satsningar på många olika miljöer både på tekniksidan som exempelvis Wallenbergs AI satsning, WASP, och datalabb inom olika fält, exempelvis inom finansteknik och life science. Det finns i dagsläget få initiativ som satsar på att koppla AI och andra digitala tekniker till en ökad hållbarhet, och här ser vi en möjlighet för Sverige att ta en ledande roll genom att bygga vidare på och komplettera de satsningar som finns men med ett tydligt fokus på hållbarhet. Formas har exempelvis satsat på digital transformation av livsmedelssystemet och AI i klimatets tjänst, och Formas ansvarar också för det strategiska innovationsprogrammet Smart Built Environment, som arbetar med digitalisering inom samhällsbyggande. Andra satsningar av relevans inkluderar Mistra Digital Forest, Ocean Data Factory med flera. För att påskynda den gröna omställningen och säkra konkurrenskraft i de gröna näringarna bedömer vi att det behövs ett större sektorsövergripande grepp för att verkligen ta tillvara digitaliseringens möjligheter.

Vi ser att det finns ett stort behov av en samordnande funktion som har i uppgift att identifiera behov, hinder och möjligheter vad gäller exempelvis tillgång till data och datakvalitet, gemensam infrastruktur och kompetensförsörjning. Funktionen skulle också ha i uppgift att ta initiativ till satsningar för att undanröja dessa hinder, för att ta fram innovativa digitala lösningar och stimulera sektorsövergripande samarbete. En viktig del av arbetet kommer också vara att främja synergier mellan olika befintliga forsknings- och innovationsmiljöer. Det finns också ett behov av fördjupad samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor i dessa frågor, i synnerhet då offentlig sektor står för en stor del av miljö-, geo-, rymd- och samhällsdata som finns i Sverige. Formas föreslår därför att myndigheten får i uppdrag att etablera en nod för digitalisering och grön

omställning med fokus på att skapa samhällsnytta och utveckla synergier med de starka miljöer som finns i Sverige inom området.

Noden ska fokusera på följande:

- Samordning, tillgänglighet och kvalitet på data. En samordnande funktion ska ha som uppgift att skapa en överblick och synliggöra idag tillgängliga data samt identifiera och utveckla möjliga datakällor med stor betydelse för utvecklingen av digitala lösningar som driver en grön omställning. Det kan exempelvis innebära etablering av nya datadrivna labb eller utveckling av nya standarder, eller lösningar för att öka vidareutnyttjande av data och interoperabilitet.
- Stimulera till innovativa digitala lösningar för en grön omställning och konkurrenskraftiga gröna näringar. En uppgift för noden blir här att stimulera nya innovativa lösningar och metodutveckling som kompletterar och förstärker befintliga miljöer och infrastruktur. Exempel på insatser är att skapa sammanhållna kunskapsmiljöer för aktörer med kompetenser inom hållbarhet och digital teknik, eller uppbyggnad av nya miljöer som idag saknas.

För att möjliggöra satsningen behöver Formas utökade personella resurser som arbetar med identifieringen av behov där samverkan med en mångfald av aktörskonstellationer i exempelvis näringsliv, forskningsmiljöer, offentlig verksamhet och civilsamhället krävs för att säkerställa samhällsnytta och ge bestående effekter i samhället. Vi bedömer att för att kunna skapa goda effekter i systemet finns ett behov av ytterligare personella resurser och en ökning av förvaltningsavslaget med 3 miljoner kronor för 2023, 3 miljoner kronor för 2024 och 3 miljoner 2025.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av forskningsanslaget UO 20 med 15 000 tkr för 2023, 15 000 tkr för 2024 och 15 000 tkr för 2025, samt av forskningsanslaget UO 23 med 10 000 tkr för 2023, 10 000 tkr för 2024, 10 000 kr för 2025 för förstärkta satsningar på forskning och innovation inom digitalisering för en grön omställning.

Formas föreslår även att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 3 000 tkr för 2023, 3 000 tkr för 2024 och 3 000 tkr för 2025 för förstärkta interna resurser för arbetet med digitalisering för en grön omställning.

3.3 Kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande

Formas har som ambition att stärka rollen som kunskapsförmedlare och de nationella programmen är en naturlig utgångspunkt för detta. Formas är sedan 2017 värd för det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande. Förutom att initiera och genomföra utlysningar är en allt viktigare del av programmet och Formas verksamhet att samordna den nationella forskningsfinansieringen inom hållbart samhällsbyggande, att öka den internationella uppväxlingen genom att koppla ihop nationella satsningar med kommande EU-satsningar och att öka nyttiggörandet av forskning med särskilt fokus på att stötta kommunerna i det lokala omställningsarbetet. Denna samordning och samverkan med aktörer på europeisk, nationell,

regional och kommunal nivå är resurskrävande men alltmer nödvändig för att skynda på omställningsarbetet.

Det nationella forskningsprogrammet skapar en bra grund för att Formas ytterligare ska kunna bidra som en kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande. I och med forskningsprogrammet har Formas sedan 2017 etablerat en välfungerande programkommitté och tillhörande arbetsgrupp bestående av 11 forskningsfinansiärer och ytterligare två myndigheter inom hållbart samhällsbyggande. Genom att Formas även är värd för de nationella programmen för klimat, livsmedel, samt hav och vatten finns stora möjligheter att brett koppla ihop kunskap kring omställningsfrågor och hållbart samhällsbyggande.

Formas arbetar idag genom forskningsprogrammet alltmer med att samordna forskningsfinansieringen inom hållbart samhällsbyggande, att skapa överhörning och hitta överlapp och synergier. Ett konkret exempel på samarbete som uppstått genom arbetsgruppen under 2021 är de två kompletterande utlysningarna om klimatanpassning av byggd miljö hos Formas respektive Vinnova. För att kunna uppnå synergieffekter på längre sikt arbetar vi också med att fördjupa kunskapen om det strategiska interna arbetet med hållbart samhällsbyggande hos de myndigheter som ingår i programmets arbetsgrupp. Det finns stora förväntningar från bland annat kommuner och näringsliv på ytterligare samordning och ökat fokus på kunskapsförmedling, information och kommunikation. Under de senaste åren har programmet därför påbörjat arbetet med att fram ett arbetssätt tillsammans med andra forskningsfinansiärer för att nå ut med samlad information. Formas har genom programmets arbetsgrupp möjlighet att samla in information om kommande och pågående utlysningar, både svenska och europeiska som sedan publiceras på Rådet för Hållbara städer webbplats Hållbarstad.se och går ut i mailutskick från Formas. Framöver ser vi att arbetet med att samordna kommunikationen och informationen behöver intensifieras vilket kräver ökade resurser.

Formas ser även ett stort behov framöver att än mer kunna arbeta med att forskningsresultat och pågående forskning kommer till nytta och utveckla arbetssätt för att stötta kommunerna i det lokala omställningsarbetet. Här är ett nära samarbete med Rådet för hållbara städer nödvändigt och under de senaste åren har även myndighetssamarbetet på området intensifierats genom Klimatkontrakt 2030, Europeiska Regionalfondsprogrammet om hållbar stadsutveckling, strategiska innovationsprogram, och satsningen Visioner i Norr. Formas har en bred samhällsbyggnadsportfölj med många forsknings- och innovationsprojekt som belyser sociala frågor så som segregation, trygga och säkra samhällen samt social bostadsförsörjning. Den kunskapsbas som finns inom dessa områden är viktig att integrera och bygga vidare på i ovanstående sammanhang, och för att nå ut med till olika aktörer, inte minst till kommunerna.

Inom EU:s nya ramprogram Horisont Europa finns stora satsningar på hållbart samhällsbyggande bland annat genom partnerskapet Driving Urban Transitions, EU-mission Climate Neutral and Smart Cities och New European Bauhaus-initiativet. Här finns många möjligheter för svenska kommuner och samhällsbyggnadsaktörer som Sverige inte bör gå mista om. Det är av stor vikt att myndigheterna inte lägger större arbetsbörda på kommunerna utan istället förenklar och driver på omställningsarbetet. Här ser vi att Formas som kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande kan

göra stor nytta både genom att nå ut med pågående forskning och genom att länka ihop uppdrag och förenkla för kommuner att söka och ta del av kommande svenska och europeiska satsningar.

För att öka den nationella samordningen inom hållbart samhällsbyggande, stärka den internationella uppväxlingen och att öka nyttiggörandet av forskning med särskilt fokus på att stötta kommunerna i det lokala omställningsarbetet behöver verksamheten tillföras ytterligare resurser och kompetens.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 3 000 tkr för 2023, 6 000 tkr för 2024 och 6 000 tkr för 2025 för arbetet med Kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande.

3.4 En satsning på god markhälsa och hållbar markanvändning

Försämringar av mark och jordar utgör ett hot mot ett hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk, den biologiska mångfalden, människors och djurs hälsa, klimatet och ett hållbart byggande. Enligt EU-kommissionens vision ska ekosystemen i jord och mark vara resilienta och hälsosamma till 2050. För att vi ska nå dit behöver vi bygga ny kunskap och innovativa lösningar tillsammans med behovsägare i de areella näringarna och aktörer som är involverade i den långsiktiga planeringen av markanvändning och klimatanpassningsåtgärder.

Ett av EU:s fem uppdrag (missions) är markens tillstånd och livsmedel. Uppdraget ska skapa medvetenhet kring betydelsen av marksystemet och vikten av en god markhälsa i en hållbar utveckling av livsmedelssystemet. Det övergripande målet till år 2030 är att minst 75% av varje medlemsstats mark ska vara vid god hälsa och kunna erbjuda de grundläggande ekosystemtjänster vi behöver på ett hållbart sätt. Formas nationella forskningsprogram om livsmedel utgör en nationell länk till uppdraget Markens tillstånd och livsmedel. Formas ser också viktiga kopplingar till de övriga tre nationella forskningsprogram som myndigheten har ansvar för - om klimat, om hav och vatten och för hållbart samhällsbyggande. Markfrågor kommer även in i flera av de andra av EU:s fem uppdrag, exempelvis klimatneutrala och smarta städer, där en utökad lokal produktion av förnyelsebar energi kräver att nya ytor tas i anspråk, och klimatanpassning, däribland omvandling av samhället, där marken är en central resurs.

Mark behövs för olika ändamål, exempelvis bebyggelse, infrastruktur, energiproduktion, grönområden, ekosystemtjänster, livsmedelsproduktion med mera. Därför står ofta olika intressen mot varandra. Kunskap om planering för långsiktig mark- och vattenanvändning, klimatförändringars effekter på markförhållanden och på befintlig och ny infrastruktur behövs, liksom ökad kunskap om långsiktiga klimatanpassningsåtgärder.

Mot bakgrund av detta ser Formas att det är angeläget med en satsning med fokus på markhälsa som kan kopplas både till EU:s uppdrag om markens tillstånd och livsmedel och till Formas nationella forskningsprogram. En sådan satsning kan bidra med kunskapsunderlag för att möjliggöra långsiktiga avvägningar mellan olika samhällsmål och skapa förutsättningar för en långsiktigt god markhälsa och hållbar markanvändning.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av forskningsanslaget inom UO 23 med 30 000 tkr för 2023, 40 000 tkr för 2024 och 50 000 tkr för 2025 för förstärkta satsningar på forskning om en god markhälsa och en hållbar markanvändning.

Formas bedömda behov av forskningsmedel inom utgiftsområde 20 och 23 framgår av tabell 2 och 3 nedan.

Tabell 2. Formas forskningsanslag, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

(tkr)	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräkn. 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025
Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård					
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning					
Anslag enl. BP2021 för 2023–2025			1 114 908	1 114 908	1 114 908
<i>Forskning om giftfri miljö</i>			30 000	60 000	90 000
<i>Satsningar på forskning och innovation inom digitalisering för grön omställning</i>			15 000	15 000	15 000
ap.1 Forskning (ram)	1 067 183	1 104 394	1 159 908	1 189 908	1 219 908

Anslaget för utgiftsområde 20 uppgår 2022 till 1 104 908 tkr vilket tillsammans med nyttjad anslagskredit för 2021 och beräknat utfall för 2022 summerar till ett prognosticerat belopp för 2022 på 1 104 394 tkr.

Tabell 3. Formas forskningsanslag, Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

(tkr)	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräkn. 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel					
1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning					
Anslag enl. BP2021 för 2023–2025			738 664	738 664	738 664
<i>Satsningar på forskning och innovation inom digitalisering för grön omställning</i>			10 000	10 000	10 000
<i>Forskning om hållbar markanvändning</i>			30 000	40 000	50 000
ap.1 Forskningsstöd (ram)	676 110	713 664	778 664	788 664	798 664
1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien					
ap.1 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177	1 177	1 177	1 177	1 177

Anslaget för utgiftsområde 23 uppgår 2022 till 713 664 tkr vilket även är ett prognosticerat belopp för 2022.

3.5 EU-Sam och Int-Sam

De bedömda behoven av anslag för arbetet inom EU-Sam och Int-Sam framgår i tabellen nedan.

Tabell 4. Formas medel för EU-Sam och Int-Sam, Utgiftsområde 24 Näringsliv

Utgiftsområde 24 Näringsliv	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräkn. 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling (Ramanslag)					
ap.3 Verket för innovationssystem: F - del till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (ram)	42 300	34 850	40 000	45 000	55 000

För att effektivisera och samla finansiärernas internationella insatser och på så sätt bidra till att stärka Sverige och svensk forskning och innovation i ett internationellt perspektiv finns två samordningsfunktioner. Inom EU-Sam samordnas det europeiska forskningssamarbetet och inom Int-Sam de utomeuropeiska forskningssamarbetena. Samordningsfunktionernas kansli är placerade vid Vinnova och drivs gemensamt av de statliga forskningsfinansiärerna.

Totalt fördelas 225 miljoner kronor årligen mellan finansiärerna inom ramen för samarbetena. Från och med 2019 fördelas medlen som egna anslagsposter under Vinnovas anslag för respektive myndighet. För 2022 disponerar Formas 34 850 tkr under anslaget UO 24 1:2 ap.3. Av beloppet får högst 5 050 tkr användas för att finansiera deltagande i internationellt forsknings- och innovationssamarbete, Int-sam. Beslut om medlen sker efter myndighetsgemensamt samråd i EU-Sam och Int-Sam och meddelades Näringsdepartementet av Vinnova.

Under hösten 2021 tog respektive samordningsfunktion fram en prognos men beslut och samråd om fördelning av medel för 2023 och framåt har ännu inte skett. Formas ser redan nu att prognosen är inaktuell och uppdaterar därmed sitt äskande.

Horisont Europa startade 2021 och de första samfinansierande satsningarna inom partnerskapen startas från och med 2022, och kommer därefter att starta löpande fram till slutet av programperioden. Flera av de samfinansierade partnerskapen inom Horisont Europa ligger inom Formas ansvarsområden vilket gör att Formas succesivt behöver ta höjd för myndighetens engagemang i partnerskapen.

Detta innebär en höjning av Formas beräknade engagemang i partnerskap för 2024 och 2025 men föregås av en minskning under innevarande år 2022 för Horisont Europa.

Formas föreslår att myndigheten tilldelas medel inom UO 24 med 40 000 tkr för 2023, 45 000 tkr för 2024 och 55 000 tkr för 2025 för satsningar inom ramen för EU-sam och Int-sam.

4 Systematiska forskningssammanställningar

För att stärka samhällets förmåga att nå miljömålen behövs sannolikt flera olika åtgärder. Regeringen har i forsknings- och innovationspropositionen föreslagit ökade anslag inom flera delar av miljöområdet, bland annat klimat, biologisk mångfald, skog, samt hav och vatten. Men anslag till forskning och innovation behöver kompletteras med effektivare åtgärder och styrmedel. För att säkerställa att vi inför rätt åtgärder och styrmedel finns det behov av att förstärka Formas uppdrag med evidensbaserade analyser och sammanställningar. Det krävs trovärdiga vetenskapliga underlag, en gemensam bild om vilka miljöproblem som ska lösas, samt kunskap om vilka åtgärder och styrmedel som är mest effektiva och kan accepteras av de som berörs. Under den pågående pandemin har det blivit tydligt hur viktigt det är med ett brett vetenskapligt underlag, och att sammanställa studier i så kallade metaanalyser. Det är också viktigt att kunna bedöma kvaliteten i de ingående studierna och gradera evidensen i de slutsatser som kan dras ur dem. Enskilda vetenskapliga artiklar ger sällan svaret på komplexa frågor.

Formas har sedan 1 januari 2018 i uppdrag att genomföra systematiska forskningssammanställningar för de svenska miljömålen. Verksamheten är unik inom miljöområdet, men har väsentligt mindre finansiering än motsvarande myndigheter på andra områden, som SBU inom medicin och hälsa (förvaltningsanslag om 87 miljoner kronor) och Skolforskningsinstitutet inom utbildning och skola (förvaltningsanslag om 24 miljoner kronor). Under de första åren har verksamheten vid Formas byggts upp, och efter att under 2021 och 2022 ha levererat våra första systematiska forskningssammanställningar ser vi ett stort intresse från myndigheter, kommuner och andra aktörer inom miljömålsarbetet. Verksamheten behöver nu förstärkta resurser för att få utväxling på det utvecklade arbetssättet och svara mot en större efterfrågan på våra resultat från olika avnämare.

Det är tids- och resurskrävande att genomföra systematiska forskningssammanställningar. En sammanställning tar i allmänhet 1,5 till 2 år att slutföra. Arbetet genomförs i samarbete med aktiva forskare som är experter i ämnet, och alltid i nära dialog med behovsägare för att säkerställa att sammanställningarna är relevanta ur ett miljömålsperspektiv. Samtal med representanter för markägare, näringsliv och lokalsamhälle är viktiga för att se till att olika synsätt kommer med, och för att resultaten ska uppfattas som legitima och accepteras av olika sidor i de ofta kontroversiella frågor vi utreder. Alla sammanställningar som Formas genomför följer en strikt vetenskaplig metod med en särskild systematik och transparens. Vi strävar efter att identifiera all relevant litteratur inom området, vilket kan innebära tiotusentals artiklar. Samtliga artiklar relevansgranskas och kvalitetsbedöms. Målet är att ge ett så objektivt svar som möjligt på en specifikt formulerad fråga.

För närvarande har Formas fem pågående systematiska forskningssammanställningar som bland annat rör rening av avloppsvatten, myggbekämpning, skötsel av naturbetesmarker samt grundvattenförstärkning från anlagda våtmarker. I varje sammanställning inkluderar vi en samhällsekonomisk analys, till exempel i form av en kostnads- och nyttoanalys, kostnadseffektivitetsanalys, eller styrmedelsanalys. Under 2022 kommer flera av dessa rapporter att

presenteras och levereras till relevanta avnämare, som i sin tur kan använda dem som underlag för att ta fram kostnadseffektiva styrmedel och åtgärder.

Väl underbyggd kunskap som tagits fram i samverkan ökar möjligheterna att nå miljömålen med effektiva insatser och få acceptans från olika aktörer för att åtgärderna är verkningsfulla. Det senaste årets välbesökta möten om kolinlagring med jordbrukare och myndigheter är exempel på nya vägar från forskningsresultat till praktisk nytta. Dessa vägar från kunskap till praktik behöver nu utvecklas ytterligare och bli fler. Vi samarbetar med både vetenskapliga organisationer som Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, KSLA, och avnämarrrepresentanter som LRF, Jordbruksverket, Naturvårdsverket, med flera för att skapa dialog. Arbetet är efterfrågat, mötena välbesökta och hade kunnat nå ut ännu bredare med förstärkta resurser. Resultaten har också lett till intresse att få svar på angränsande frågor, bland annat från Jordbruksverket. Med en ökad efterfrågan från olika avnämare är Formas nuvarande resurser inte tillräckligt stora för att myndigheten ska kunna svara mot behovet att stödja kommuner, myndigheter och andra aktörer med det vetenskapliga underlag som behövs i deras arbete för att nå miljömålen.

Därför behövs ytterligare personella resurser för att säkerställa att mer kunskap kan bli effektiv politik. Formas bedömer att behovet för att kunna lösa uppdraget om evidensbaserade miljöanalyser behöver öka med 5 miljoner kronor för 2023, 10 miljoner kronor för 2024 och 10 miljoner 2025.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 5 000 tkr för 2023, 10 000 tkr för 2024 och 10 000 tkr för 2025 för att utöka arbetet med systematiska forskningssammanställningar.

5 Formas förvaltningsanslag

Formas förvaltningsanslag 2022 uppgår till 128 163 tkr varav 11 505 tkr avser Klimatpolitiska rådet. Nedan under detta avsnitt redovisas förvaltningsanslaget för Formas. Förvaltningsanslaget för Klimatpolitiska rådet redovisas under nästa kapitel. Under avsnitt tre om forskning och innovation har vissa behov av ökat förvaltningsanslag som är kopplat till särskilda forsknings- eller innovationssatsningar redovisats. Dessa ingår i redovisningen nedan liksom behoven av ökat förvaltningsanslag som följer av förslagen kring systematiska forskningssammanställningar i avsnitt fyra.

För 2021 redovisar Formas ett överskott på 429 tkr vilket till stor del beror på att den rådande pandemin medfört lägre kostnader inom några områden. I budgetpropositionen för 2022 föreslogs att myndighetens förvaltningsanslag utökades med 27 miljoner kronor 2022. Samtidigt begränsades möjlighet att belasta forskningsanslagen med förvaltningskostnader. Projektrelaterade kostnader kan även fortsättningsvis i viss omfattning belasta forskningsanslagen. Däremot ska kostnader för anställningar och vissa återkommande kostnader fortsättningsvis enbart belasta förvaltningsanslaget. Det har medfört att av ökningen på 27 miljoner kronor har 19 miljoner kronor nyttjats till kostnader som under föregående år belastade forskningsanslagen.

De bedömda behoven av Formas förvaltningsanslag framgår i tabellen nedan. Formas ser behov av förstärkning av anslaget kopplat till de satsningar som beskrivs ovan om data och digital teknik för grön omställning, arbetet som kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande och för utökad arbete med systematiska forskningssammanställningar. I årsredovisningen för 2021 redovisade Formas ett betydande utvecklingsarbete återstår när det gäller att erbjuda innovativa och ändamålsenliga digitala tjänster. Formas ser därför ett behov av ökade resurser för det interna och kundfokuserade arbetet med digitalisering vilket beskrivs nedan. Satsningar på digitalisering är en förutsättning för att kunna effektivisera verksamheten. För 2023 ser Formas, i stället för effektivisering, en osäkerhet kring lokalkostnaderna då myndighetens hyreskontrakt löper ut 2023-04-30. Även överföringen av Formas lönehantering till Statens Servicecenter under våren 2023, kommer att medföra ökade kostnader både för implementeringen och för de löpande administrationskostnaderna. Förhoppningsvis kan överflytten medföra vissa kvalitetsförbättringar.

Tabell 5. Formas förvaltningsanslag, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräkn. 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande					
Anslag enl. BP2021 för 2023–2025			117 844	119 028	121 409
<i>Data och digital teknik för grön omställning</i>			3 000	3 000	3 000
<i>Kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande</i>			3 000	6 000	6 000
<i>Systematiska forskningssammanställningar</i>			5 000	10 000	10 000
<i>Digitalisering, AI och datastyrning</i>			6 000	6 000	6 000
ap.1 Förvaltningskostnader (ram)	91 045	120 487	134 844	144 028	146 409

5.1 Formas digitaliseringsutveckling

Digitaliseringen innebär stora möjligheter för ett forskningsråd som Formas. Men det innebär också ökade krav på säkerhet, datakvalitet och utveckling av digitala plattformar som främjar samskapande och samproduktion mellan olika aktörer inom akademi, näringsliv, civilsamhälle och offentlig sektor. Med det ökade förvaltningsanslag Formas fick för 2021 har vi prioriterat digital utveckling och en viktig del i detta har varit en nystartade avdelning med detta som huvudområde.

Mycket av arbetet under föregående år har handlat om att förbättra befintliga system och förfina våra planer för framtiden för att tydligare leva upp till våra målgruppers behov och önskemål. Vi behöver emellertid fortsätta flytta fram våra positioner inom IT, bättre system för forsknings- och innovationsutlysningar, digitalisering och innovation inom myndigheten. Detta för att kunna effektivisera verksamheten samt för att säkerställa att Formas fortsätter att ligga i framkant bland europeiska forskningsfinansiärer vad gäller förnyelse och utveckling.

Vi tror på potentialen i artificiell intelligens, AI, som ett verktyg att föra forskningen framåt; förmåga att hitta ovanliga och intressanta mönster i enorma mängder data, upptäcka vetenskapliga principer, invariants och lagar från data. AI har också en stor potential att effektivisera Formas process för forsknings- och innovationsfinansiering. Under 2021 genomförde Formas ett pilotprojekt för att undersöka hur AI kan effektivisera delar av Formas processer, vilket föll väl ut. För att i förlängningen möjliggöra och säkra kvaliteten och användningen av AI i Formas processer behöver myndigheten avsevärt förstärka kompetenser och resurser för AI internt.

Formas behöver också ta ett större grepp om vår data genom datastyrning. Vi har som mål att bli en datadriven organisation. För att lyckas med det behöver vi få bättre ordning på våra data och säkerställa att den möter både interna och externa behov för att kunna användas på olika sätt i olika sammanhang inom myndigheten och för externa aktörer. Genom att ha en korrekt och ändamålsenlig datastyrning skapar vi bättre förutsättningar för att hantera det växande flödet av data vilket i slutändan leder till högre effektivitet och större transparens. För att lyckas med vår datastyrning kommer vi behöva förstärka våra interna förmågor men också ta hjälp av extern expertis.

Formas föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 6 000 tkr för 2023, 6 000 tkr för 2024 och 6 000 tkr för 2025 för att förstärka arbetet med digitalisering och AI.

5.2 Sammanfattning av äskandena på myndighetens förvaltningsanslag

För att kunna uppfylla förväntningarna på myndigheten som uttrycks i budgetpropositionen (Prop. 2021/22:1), forsknings- och innovationspropositionen och i myndighetens regleringsbrev, är det centralt att myndighetens förvaltningsanslag förstärks på det sätt som redovisats ovan. Behoven har sammanställts i tabellen nedan med angivande av vilken punkt eller vilket kapitel i texten där de äskade beloppen framgår.

Tabell 6. Sammanfattning av äskandena på myndighetens förvaltningsanslag

Behov av förstärkningar (tkr)	2023	2024	2025
Digitalisering för grön omställning enl. punkt 3.2	3 000	3 000	3 000
Kunskapsnod inom hållbart samhällsbyggande enl. punkt 3.3	3 000	6 000	6 000
Miljöanalyser – utökning av systematiska forskningsammansättningar enl. kapitel 4	5 000	10 000	10 000
Digitalisering och AI enl. punkt 5.1	6 000	6 000	6 000
Behov av utökade resurser på Formas förvaltningsanslag	17 000	25 000	25 000

Sammantaget äskar Formas att myndighetens förvaltningsanslag ökas med 17 000 tkr för 2023, med 25 000 tkr för 2024 samt med 25 000 tkr för 2025.

6 Klimatpolitiska rådet

Formas är värdmyndighet åt Klimatpolitiska rådet. Som nämndmyndighet är rådet undantaget förordningen om årsredovisning och budgetunderlag (SFS SFS 2017:1268). Rådet finansieras med en anslagspost under Formas förvaltningsanslag och ingår därmed i detta budgetunderlag.

Klimatpolitiska rådet etablerades den 1 januari 2018 och verkar nu för femte verksamhetsåret med reall oförändrade anslag (med undantag för det specifika, myndighetsgemensamma projektet Panorama). Samtidigt har klimatomställningen gått in i ett nytt, mer aktivt, skede, både i Sverige och i omvärlden. Rådets uppföljning av de första verksamhetsåren pekar på ett behov av att öka resurserna för kommunikation och viss egen analyskapacitet. Från att Sverige varit ett av föregångsländerna etableras nu klimatpolitiska råd i allt fler länder, både i EU och i resten av världen. För att långsiktigt upprätthålla jämförbar kvalitet och vara en aktiv del i det samarbete som växer fram, samt för att Sverige fortsatt ska kunna vara synligt som föregångsland, finns ett behov av ökade personella resurser.

Klimatpolitiska rådets kansli består idag av en kanslichef och tre fast anställda utredare. Även med de anslagsförstärkningar som här föreslås kommer rådet att ha en liten organisation och budget, i relation till klimatpolitiska råd i jämförbara länder och även i jämförelse med andra små analys- och utvärderingsmyndigheter. Klimatpolitiska rådet bedömer att de begränsade resursförstärkningar som här föreslås behövs för att rådet fortsatt effektivt ska kunna bidra till att Sveriges klimatmål uppnås.

6.1 Kommunikation

Förutom Klimatpolitiska rådets grundläggande uppdrag att utvärdera regeringens politik i relation till klimatmålen har rådet i uppdrag att ”bidra till en ökad diskussion i samhället om klimatpolitiken”. (SFS 2017:1268, 3§.) Rådet har framför allt strävat efter att dess rapporter ska presentera klimatomställningens komplexa samband på ett sätt som är begripligt och användbart för beslutsfattare och som kan diskuteras av alla de aktörer som är engagerade i att uppnå Sveriges klimatmål. Rådets ledamöter och dess kansli deltar dessutom i mängder av utåtriktade insatser av olika slag.

Efter tre års verksamhet har rådet genomfört en extern uppföljning av verksamheten i flera delar: En dokumentstudie över riksdagsdebatter tillsammans med intervjuer av riksdagsledamöter och tjänstemän vid Miljödepartementet (Matilda Miljand, 2021, Klimatpolitiska rådets avtryck i den politiska debatten), en enkätundersökning till rådets prioriterade intressenter, samtliga kommun- och regionpolitiker och en grupp med drygt 6 000 klimatintresserade, djupintervjuer med personer i den prioriterade intressentgruppen samt en analys av bilden av Klimatpolitiska rådet i traditionell media och sociala medier (Westander, 2021, Intressent- och medieanalys).

Den samlade bilden kan sammanfattas som att Klimatpolitiska rådet under relativt kort tid etablerat god kännedom och högt förtroende bland viktiga intressenter men att dessa efterfrågar att

rådet ska kommunicera mer och oftare och nå ut med sin kunskap till fler. Genomgående uppfattas rådet som sakliga och oberoende, med stor expertkunskap. Klimatpolitiska rådet är dock fortfarande relativt okända i en bredare grupp av allmänt klimatintresserade. Rådets närvaro på sociala medier är svag.

Klimatpolitiska rådet vill gärna svara upp mot denna efterfrågan men anser inte att det bör göras genom att minska resurserna för kärnuppdraget att utvärdera regeringens samlade politik. Mot denna bakgrund menar rådet att resurser bör tillföras för åtminstone en särskild kommunikationstjänst samt viss ökad kommunikationsverksamhet.

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 2 000 tkr för 2023, 2 000 tkr för 2024 och 2 000 tkr för 2025 för ökade kommunikationsinsatser.

6.2 Internationellt samarbete

Allt fler länder bildar klimatpolitiska råd med liknande uppdrag som Klimatpolitiska rådet. Under 2021 tog Klimatpolitiska rådet, tillsammans med Climate Change Committee i Storbritannien och Chilean Scientific Committee on Climate Change i Chile, initiativet till att grunda ett globalt nätverk för nationella klimatpolitiska råd. Två konferenser hölls under året med sammanlagt 22 deltagande länder från sex världsdelar. Under öppningsdagen av FN:s klimatkonferens COP26 i Glasgow lanserades formellt the International Climate Councils Network, ICCN.

EU:s nya klimatlag innebär att en europeisk vetenskaplig rådgivande nämnd för klimatförändringar inrättas på EU-nivå. Det förväntas också innebära en mer intensiv samverkan mellan råd i medlemsländerna, vilket redan i viss mån initierats av Europeiska miljöbyrån, EEA. Klimatpolitiska rådet möter också ett betydande intresse för rådets arbete och Sveriges klimatpolitiska ramverk i olika bilaterala kontakter.

Det internationella samarbetet är väsentligt för lärande och utveckling av en verksamhet som i samtliga länder fortsatt är i en formativ process samtidigt som det bidrar till att stärka klimatpolitiken i deltagande länder. Därmed bidrar arbetet både till den globala klimatomställningen och till att synliggöra Sveriges ledande roll.

Arbetet med uppbyggnad och lansering av ICCN tog emellertid en försvarlig del av rådets resurser i anspråk under 2021. Innevarande år har Klimatpolitiska rådet därför tvingats att ta ett halvt steg tillbaka. Rådet kommer inte med nuvarande resurser att kunna upprätthålla sin ledande roll på europeisk och internationell nivå. Våra resurser är inte alls i paritet med systerorganisationer i jämförbara länder.

Tabell 7. Klimatpolitiska rådets systemorganisationer i fem länder jämförbara med Sverige

Land	Organisation	Kansli	Kommentar
Danmark	Klimarådet	Över 20 medarbetare, inklusive kommunikation och admin.	
Storbritannien	Climate Change Committee, CCC	Omkring 35 medarbetare, inklusive kommunikation och admin.	Uppdraget omfattar även klimatanpassning.
Tyskland	Expertenrat för Klimafragen	1 generalsekreterare och 9 vetenskapliga medarbetare/expertter.	Start hösten 2021, under uppbyggnad.
Frankrike	Haut Conseil pour le climat	1 kanslichef och 5 vetenskapliga medarbetare, plus kommunik. och admin.	
Nya Zeeland	Climate Change Commission	Omkring 30 medarbetare.	

En mindre tillkommande resurs för internationellt samarbete skulle dels förstärka vår omvärldsbevakning och öka kvaliteten i Klimatpolitiska rådets eget utvärderingsarbete, dels bidra till att öka synligheten för Sverige som ett ledande land i den globala klimatomställningen.

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 1 000 tkr för 2023, 1 000 tkr för 2024 och 1 000 tkr för 2025 för internationell omvärldsbevakning och samverkan.

6.3 Egna analyser

Klimatpolitiska rådet strävar efter att fylla en roll som inte dubblar, utan kompletterar, andra aktörer. Rådets arbete bygger därför i hög grad på att analysera underlag från andra större myndigheter, internationella organisationer, befintlig forskning etc. och forma syntester som är användbara för regeringens beslutsfattande. Redan att bevaka denna växande flod av kunskap och en accelererande internationell utveckling är resurskrävande. Det leder också till att rådet identifierar behov av vissa kompletterande analyser för att täcka vita fläckar i den svenska kunskapsbildningen, göra egna fördjupningar eller mer genomarbetade synteser av befintliga underlag för att analysera hur regeringens politik utvecklas i relation till de klimatpolitiska målen.

Rådets mandat och uppdrag är unikt och mycket brett. Det finns inte någon etablerad praxis för hur all nationell politik kan utvärderas i relation till långsiktiga samhällsmål. Det betyder dels att rådet lägger ett betydande arbete på att utveckla den egna analysramen, dels att befintliga underlag från andra aktörer aldrig helt kan täcka rådets behov.

SCB och Naturvårdsverket svarar för den officiella statistiken vad gäller utsläpp av växthusgaser. Men utsläppsutvecklingen är ett trubbigt mått på klimatomställningen i samhället, dessutom med flera års fördröjning. Klimatpolitiska rådet skulle på ett bättre sätt behöva följa den underliggande utvecklingen i centrala sektorer som industrin och transportsystemet för att göra våra utredningar

mer träffsäkra. Det finns också förväntningar hos riksdagspartierna bakom det klimatpolitiska ramverket om mer ingående analyser, exempelvis av politikens kostnadseffektivitet.

En begränsad ökning av Klimatpolitiska rådets resurser enligt detta budgetunderlag skulle ligga i linje med hur flera andra europeiska länder nu utvecklar sina politiska ramverk och förstärker resurserna till sina klimatpolitiska råd. (Se tabell ovan.)

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 1 000 tkr för 2023, 3 000 tkr för 2024 och 3 000 tkr för 2025 för utvecklad analyskapacitet.

6.4 Panorama

Klimatpolitiska driver har tillsammans med Energimyndigheten och Naturvårdsverket det myndighetsgemensamma projektet Panorama, ett visualiseringsverktyg för Sveriges klimatomställning. Regeringen beviljade i 2021 års budgetproposition särskilda medel för Panorama om 2 miljoner kronor för år 2021 respektive 1 miljon kronor vardera för åren 2022 och 2023. Den avtagande tilldelningen av medel speglar inte kostnaderna för verksamheten. 2 miljoner kronor motsvarar kostnaden för kärnverksamheten i form av projektledare samt drift, underhåll och vidareutveckling av webbverktyget liksom kunskapsspridning om Panorama. Utöver detta anslag bidrar inblandade myndigheter med väsentliga arbetsinsatser i form av data och kunskapsinnehåll samt information om verktyget till allt större grupper och fler intresserade, i och utanför Sverige.

Den användarundersökning och intressentanalys som genomfördes under 2020 ligger till grund för den fortsatta utvecklingen av Panorama.

Innevarande årsverksamhet delfinansieras med upp till 1 miljon kronor från Naturvårdsverkets anslag UO 20, 2:1 Miljöövervakning m.m. Denna lösning skapar onödig osäkerhet om verksamhetens finansiering. Anslaget under 2023 bör återställas till ursprunglig nivå så att det speglar Panoramas kostnader och en meningsfull verksamhet kan upprätthållas.

Panorama avses utvärderas under 2023 så att inblandade myndigheter och regeringen under 2024 kan ta ställning till huruvida verksamheten bör fortsätta och få mer permanent karaktär. Därför föreslås ännu inga medel för år 2025

Klimatpolitiska rådet föreslår att myndigheten får en förstärkning av förvaltningsanslaget med 1 000 tkr för 2023 och 2 000 tkr för 2024 för det myndighetsgemensamma projektet Panorama.

Tabell 8. Formas förvaltningsanslag, del till Klimatpolitiska rådet, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområde 20 allmän miljö- och naturvård	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräkn. 2023	Beräkn. 2024	Beräkn. 2025
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande					
Anslag enl. BP2021 för 2023–2025			11 631	10 709	10 923
<i>Ökade kommunikationsinsatser</i>			2 000	2 000	2 000
<i>Internationell omvärldsbevakning och samverkan</i>			1 000	1 000	1 000
<i>Utvecklad analytisk kapacitet</i>			1 000	3 000	3 000
<i>Panorama</i>			1 000	2 000	-
ap.2 Forskningsrådet - till Klimatpolitiska rådet (ram)	12 524	11 667	16 631	18 709	16 923

Sammantaget ser Klimatpolitiska rådet behov av en ökning av anslaget om 5 miljoner kronor för 2023, 8 miljoner kronor för 2024 och 6 miljoner kronor för 2025.

7 Bemyndiganden

För att underlätta planeringen och kunna teckna avtal om fleråriga forskningsprojekt är det nödvändigt att fatta beslut som medför utfästelser för flera år framåt i tiden. De bemyndiganderamar som föreslagits i budgetpropositionen för 2022 är i nivå med myndighetens behov under innevarande år men behöver höjas inom utgiftsområde 20 för att kunna täcka myndighetens behov 2023. Inom utgiftsområde 23 bedöms nuvarande bemyndigande ram vara tillräcklig.

Nationella forskningsprogram och europeiska partnerskapsprogram kommer att utgöra en stor och växande del av Formas portfölj de kommande åren. Formas värd för fyra Nationella forskningsprogram, Klimat, Livsmedel, Hållbart samhällsbyggande och programmet för Hav och vatten. Programmen har ett tioårigt perspektiv och tillsammans står för mer än 500 miljoner kronor av Formas anslag 2022, en summa som kommer att öka de kommande åren. Under både 2021 och 2022 och under åren framöver kommer ett ökat antal fleråriga projekt, med större budgetar än tidigare, att utlysas inom programmen. Det innebär att myndighetens långsiktiga åtaganden kommer att öka successivt. Fler utlysningar än tidigare sträcker sig över fyra år i stället för som tidigare tre år.

Partnerskapsprogrammen inom det nyligen startade europeiska ramprogrammet, Horisont Europa, kommer att vara längre, upp till sju år, och bli större än tidigare partnerskapsprogram, vilket kräver utökade åtaganden från myndigheten. Vid årets ingång var de utestående åtagandena för utlysningar inom de europeiska ramprogrammen låga då utlysningarna inom Horisont 2020 har

begränsad återstående löptid samtidigt som utlysningar inom Horisont Europa inte kommit igång ännu. Det innebär att myndighetens långsiktiga åtaganden kommer att öka successivt framöver.

Formas utgår i äskandena nedan från att bemyndiganderamar för EU-Sam- och IntSam-medel på anslag 1:2 ap.3 Utgiftsområde 24 anpassas när medel för kommande år fastställts för respektive myndighet.

Tabell 9. Beställningsbemyndiganden, Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

(tkr)	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräknat	2024 Beräknat	2025 Beräknat	2026–2029 Beräknat
Ingående åtaganden	1 405 201	1 669 244	1 950 000			
Nya åtaganden	1 237 315	1 375 768	1 353 694			
Infriade åtaganden	973 272	1 095 012	1 103 694	1 100 000	850 000	250 000
Utestående åtaganden	1 669 244	1 950 000	2 200 000			
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	2 000 000	2 000 000	2 200 000			

Formas hemställer att regeringen föreslår riksdagen att myndigheten får ingå förpliktelser inom utgiftsområde 20 som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 tkr 2023 till 2029.

Beloppen under rubriken ”infriade åtaganden” i tabellen ovan är indikativa och anger hur fördelningen av utgifterna har beräknats för respektive period. Det är centralt att det i myndighetens regleringsbrev framgår att bemyndigandena är indikativt beräknade.

Tabell 10. Beställningsbemyndiganden, Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

(tkr)	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräknat	2024 Beräknat	2025 Beräknat	2026–2029 Beräknat
Ingående åtaganden	951 590	1 162 427	1 400 000			
Nya åtaganden	791 163	867 976	909 635			
Infriade åtaganden	580 326	630 403	709 635	700 000	450 000	450 000
Utestående åtaganden	1 162 427	1 400 000	1 600 000			
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	1 548 000	1 600 000	1 600 000			

Formas hemställer att regeringen föreslår riksdagen att myndigheten får ingå förpliktelser inom utgiftsområde 23 som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 600 000 tkr 2023 till 2029.

Beloppen under rubriken ”infriade åtaganden” i tabellen ovan är indikativa och anger hur fördelningen av utgifterna har beräknats för respektive period. Det är centralt att det i myndighetens regleringsbrev framgår att bemyndigandena är indikativt beräknade.

Tabell 11. Beställningsbemyndiganden, Utgiftsområde 24 Näringsliv

(tkr)	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräknat	2024 Beräknat	2025 Beräknat	2026–2029 Beräknat
Ingående åtaganden	43 126	18 327	40 000			
Nya åtaganden	17 501	50 000	61 500			
Infriade åtaganden	42 300	28 327	34 500	34 000	21 000	12 000
Utestående åtaganden	18 327	40 000	67 000			
Tilldelad/föreslagen bemyndiganderam	60 000	67 000	67 000			

Det låga utfallet för utestående åtaganden vid årets ingång har påverkats av att det tidigare ramprogrammet Horisont 2020, är under avveckling samtidigt som nya utlysningar inom Horisont Europa ännu inte kommit igång. Så snart nya utlysningar kommer igång under 2022 kommer de fleråriga åtagandena att öka. Utlysningarna kommer sannolikt också ha längre löptid än tidigare.

Samråd om medel för EU-sam och Int-sam för 2023 och framåt har ännu ej skett. Utifrån det behov av anslag Formas redovisat under punkt 3.5 ovan bedömer Formas att nuvarande ram på 67 000 tkr för 2023 är tillräcklig. Ramen ska vara indikativt beräknad.

8 Anslagskredit

Formas bedömer att ett kreditutrymme om cirka tre procent av anslagen är tillräckligt för de närmaste åren. Detta gäller både för förvaltningsanslaget och för forskningsanslagen.

9 Räntekontokredit

För innevarande år har Formas en räntekontokredit, enligt 7 kap. 4§ budgetlagen, på 8 000 tkr för förvaltningsändamål. Formas bedömer att myndighetens behov av räntekontokredit är 8 miljoner kronor 2023, 10 miljoner kronor 2024 och 10 miljoner kronor 2025.

Tabell 12. Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräknat
Maximalt utnyttjad räntekontokredit under året	-	6 000	7 000
Minsta behållning på räntekontot under året	4 963	-	-
Behållning på räntekonto i Riksgäldskontoret	12 226	7 000	5 000
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	-	-	-
Beslutad/föreslagen räntekontokredit	8 000	8 000	8 000

10 Investeringar

Tabell 13. Verksamhetsinvesteringar

(tkr)	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkn.	2024 Beräkn.	2025 Beräkn.
Immateriella investeringar					
Datasystem, rättigheter m.m.	0	3 000	5 000	4 300	3 500
Materiella investeringar					
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	793	684	984	484	484
Byggnader, mark och annan fast egendom	0	0	0	0	0
Övriga verksamhetsinvesteringar	672	0	500	0	0
Summa verksamhetsinvesteringar	1 465	3 684	6 484	4 784	3 984
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	1 281	3 500	6 300	4 600	3 800
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)	0	0	0	0	0
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)	0	0	0	0	0
2002001 001 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader *	184	184	184	184	184
Summa finansiering	1 465	3 684	6 484	4 784	3 984

* under anslag redovisas konst som bokförts mot statskapital (184 tkr)

Under 2021 inrättade Formas en ny avdelning för digital verksamhetsutveckling. Planen var att påbörja fler investeringar under föregående år men detta har senarelagts då myndigheten inte haft tillräckliga resurser för att snabbt utöka kapaciteten inom den nya avdelningen. Fler investeringar kommer i stället att påbörjas under 2022. Formas bedömer att behovet av låneram för investeringar är något högre 2023 jämfört med 2022 för att sedan öka till 10 500 tkr 2024 och 11 000 tkr 2025.

Formas investeringar de kommande åren kommer framför allt att avse immateriella tillgångar. Detta är en del av Formas färdplan för verksamheten, den avser att tydliggöra och utveckla vår roll som kunskapsmäklare med fokus på samverkan, de globala hållbarhetsmålen och öppen vetenskap. Formas ser investeringarna som en förutsättning för att verksamheten ska fortsätta bedrivas med önskad kvalitet och effektivitet.

Den övergripande planeringen innefattar följande större investeringar:

- Tjänster som underlättar och effektiviserar sökandens processer
- Tillgängliggörande av data
- Digitalisering av huvud- och stödprocesser

- Automatisering av handläggningen (AI m.m.)

Under Övriga verksamhetsinvesteringar redovisas förbättringsutgifter på annans fastighet.

Myndigheten hade vid årsskiftet inga pågående investeringar. Alla investeringar, förutom konst, finansieras med lån i Riksgälden. Formas hyreskontrakt löper till 2023-04-30.

Tabell 14. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

(tkr)	2021	2022	2023	2024	2025
	Utfall	Prognos	Beräkn.	Beräkn.	Beräkn.
IB lån i Riksgäldskontoret	1 751	1 281	3 277	7 663	9 855
Nyupplåning (+)	1 112	3 500	6 300	4 600	3 800
Amorteringar (-)	-1 582	-1 504	-1 914	-2 408	-2 503
UB lån i Riksgäldskontoret	1 281	3 277	7 663	9 855	11 152
Beslutad/föreslagen låneram	7 000	8 000	8 500	10 500	11 500
Ränteutgifter	0	0	72	189	231
Finansiering av räntor och avskrivningar					
2002001 001 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	1 582	1 504	1 986	2 597	2 734
Övrig finansiering	0	0	0	0	0
Summa finansiering	1 582	1 504	1 986	2 597	2 734
Summa amorteringar och ränteutgifter	1 582	1 504	1 986	2 597	2 734

Formas lån finansieras via myndighetens avista-konto. Beloppen som Formas redovisar på raden ”nyupplåning” under år 2022 till 2025 är detsamma som det belopp som redovisas under raden ”Lån i Riksgäldskontoret” i tabell 13 Verksamhetsinvesteringar. Den genomsnittliga räntan beräknas till 1,33 procent av genomsnittliga lån under året.

Formas bedömer att behovet av låneram för investeringar uppgår till 8,5 miljoner kronor 2023, 10,5 miljoner kronor 2024 samt 11,5 miljoner kronor 2025.

11 Översyn av regleringsbrev

Enligt Ekonomistyrningsverkets rapport, Regeringens resultatstyrning av myndigheterna (ESV 2021:18) framgår att mål och återrapporteringskrav har minskat väsentligt sedan 2009. Det stämmer även för Formas där en större förändring av återrapporteringskraven genomfördes inför 2021. Formas efterfrågar dock en fortsatt översyn av regleringsbrev med fokus på de olika villkoren.

Under villkoren i Formas regleringsbrev från Miljödepartementet, UO20, finns hänvisningar till regeringens senaste forskningsproposition *Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige* (prop. 2020/21:60). I regleringsbrev från Näringsdepartementet, UO 23, för 2022 punkt 8, framgår att av anslaget ska minst 100 000 000 kronor finansiera forskning inom området skogsråvaror och biomassa. Hänvisning till forskningspropositionen saknas i 2022 års regleringsbrev men av tidigare års regleringsbrev framgår att villkoret är i enlighet med intentionerna i proposition Forskning och Innovation (prop. 2012/13:30). Formas anser det som önskvärt om villkor från tidigare forskningspropositioner tas bort när ny proposition är beslutad.

Den stora omfattningen av villkor och medel som ska överföras till olika mottagare försvårar Formas planering av forsknings- och innovationssatsningar i övrigt. Formas ser det därför som önskvärt om antalet villkor och beloppsramar skulle kunna begränsas i regleringsbrevet inom UO 23.

Formas anser också att villkor på överföringar av mindre belopp till andra myndigheter eller organisationer, som dessutom funnits i många år, i stället bör föras över till dessa organisationer där det är möjligt. Det gäller fram för allt:

- UO 23:
Under villkor två finns flera punkter uppräknade, däribland att från anslaget ska 250 000 kronor betalas ut till Sveriges lantbruksuniversitet för stöd till utgivningen av den vetenskapliga tidskriften Rangifer. Formas föreslår att beloppet överförs direkt till Sveriges Lantbruksuniversitet.
- UO 23:
Under villkor två framgår även att 580 000 kronor utbetalas till Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien för verksamhet som utvecklar forskningsbiblioteket vid akademien i syfte att främja forskning för en hållbar utveckling inom de areella näringarna. Formas föreslår, under förutsättning att regeringen anser att utbetalningen ska fortsätta framöver, att detta belopp flyttas till anslaget 1:25 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien (Ramanslag) som därmed ökas med samma belopp.
- UO 23:
Enligt punkt 11 i regleringsbrevet ska 3 300 000 kronor utbetalas till Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, som stöd till Uppdrag landsbygd, för att förbättra samordning och samverkan mellan de aktörer som bedriver forskning inom landsbygdsutveckling och regional utveckling. Formas anser att vi kan utföra detta

uppdrag på ett effektivare sätt utifrån vår bredare roll som kunskapsmäklare. Det ligger även i linje med Formas uppdrag inom det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande, att satsa på forskning om landsbygd och regional utveckling. SLU är i grunden kunskapsutförare. Om syftet är att stärka SLU som kunskapsutförare bör medlen flyttas till SLU:s basanslag vilket skulle minska onödig administration för Formas. Myndighetens uppfattning är dock att den bästa lösningen skulle vara att uppdraget utförs av Formas och att pengarna fördelas till forskning i konkurrens.

Generellt inom UO 23 föreslår Formas att en översyn av de olika villkoren genomförs. Villkorspunkt fem i årets regleringsbrev reglerar överföringar till inte mindre än fem olika mottagare och det är otydligt vilka belopp som regeringen anser ska överföras. Formas föreslår att överföringar till olika bidragsmottagare regleras i olika punkter och att de belopp som regeringen anser ska överföras framgår.

12 Hemställan om undantag från förvaltningslagen

I den nya förvaltningslag (2017:900) som trädde i kraft 1 juli 2018 finns inte längre med de skrivningar som i tidigare förvaltningslag erbjöd i form av undantag från lagens bestämmelser i ärenden om tilldelning av forskningsbidrag. Den nya lagen har skapat en del tillämpningsproblem för de statliga forskningsfinansiärerna i ärenden om fördelning av forskningsmedel. Det är förvaltningslagens bestämmelser om kommunikationsplikt, beslutsmotivering och verkställighet av beslut som skapar hinder i forskningsfinansiärernas berednings- och beslutsprocesser. Vi har dock ingen anledning att tror att det var intentionen med att undantagen togs bort i den nya förvaltningslagen.

Formas, Vinnova, Vetenskapsrådet, Forte och Rymdstyrelsen överlämnade en promemoria till regeringen 2021-03-01 om de tillämpningsproblem som den nya lagen skapat. Nu när ett år har gått vill vi påminna om att frågan fortfarande är aktuell och behöver få en lösning.

13 Översyn av Formas instruktion

Formas instruktion går tillbaka till myndighetens bildande. I samband med att regeringen har vidgat och förändrat myndighetens uppdrag har även instruktionen justerats, men utan att det har tagits ett helhetsgrepp. För att skapa en modern och sammanhållen utformning av myndighetens uppdrag och styrning anser vi att en översyn bör göras med ett framtidsperspektiv där myndighetens uppdrag – forskning, innovation och kunskap för hållbar utveckling – tydliggörs. Styrningen av Formas verksamhet bygger i dag på en treenighet där Forskarrådet är beslutande organ i vissa frågor, Rådet för evidensbaserad miljöanalys i andra, medan myndighetschefen ansvarar för övriga delar. I samband med en översyn bör en utvärdering göras av om denna styrning med flera beslutande organ är effektiv, eller om en styrelse, som många forskningsfinansiärer har, skulle vara mer ändamålsenlig.